

Valtuutettu Maija Kuivalaisen ynnä muiden valtuustoaloite neurodiversiteetin huomioimiseksi kaupungin kulttuuripalveluissa

KV 13.06.2022 § 77

Valtuutettu Maija Kuivalainen jätti 13.6.2022 valtuuston puheenjohtajalle valtuustoaloitteen neurodiversiteetin huomioimiseksi kaupungin kulttuuripalveluissa.

Valtuustoaloitteen olivat allekirjoittaneet myös Alia Dannerberg, Petteri Tahvanainen, Antti Saarelainen, Terhi Savolainen, Helmi Vanhanen, Mika Piironen, Timo Vornanen, Jaakko Leppänen, Jari Korhonen, Anniina Kontiokorpi, Wilma Poutanen, Satu-Sisko Eloranta, Karita Kaita, Arto Pippuri, Matti Ketonen, Timo Elo, Pekka Rätty ja Anni Järvinen.

Päätös:

Lähetettiin kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

KULILK 23.11.2022 § 87

Kaupunginhallitus päätti 20.6.2022 § 251 lähettää asian hyvinvointipalveluihin valmisteltavaksi.

Valtuutettu Maija Kuivalainen on 13.6.2022 § 77 jättänyt valtuustoaloitteen neurodiversiteetin huomioimiseksi kaupungin kulttuuripalveluissa. Aloitteen muina allekirjoittajina ovat Alia Dannerberg, Petteri Tahvanainen, Antti Saarelainen, Terhi Savolainen, Helmi Vanhanen, Mika Piironen, Timo Vornanen, Jaakko Leppänen, Jari Korhonen, Anniina Kontiokorpi, Wilma Poutanen, Satu-Sisko Eloranta, Karita Kaita, Arto Pippuri, Matti Ketonen, Timo Elo, Pekka Rätty ja Anni Järvinen. Aloitteessa esitetään, että Joensuun kaupunki laatii kattavan toimenpidesuunnitelman neurodiversiteetin huomioimiseksi ja neurokirjolla olevien yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi kulttuuripalveluissa.

Vastaus aloitteeseen:

Valtuustoaloite neurodiversiteetin huomioimiseksi Joensuun kaupungin kulttuuritoiminnassa on kannatettava ja ajankohtainen. Joensuun strategiassa tavoitelinjauksiin on kirjattu mm. tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä osallisuuden kokemuksen mahdollistaminen kaikenikäisille ja erityisryhmille. Lisäksi strategian alaohjelmassa, Joensuun kulttuuriohjelmassa linjataan Joensuun kulttuuripalveluiden olemassaolon tarkoituksiksi tuoda kulttuuri osaksi arkea ja vapaa-aikaa kaikkiin elämän eri vaiheisiin, sekä mahdollistaa kulttuuri tasa-arvoisesti kaikille asuinpaikasta, iästä, varallisuudesta, kulttuurisesta taustasta ja terveydentilasta riippumatta.

Neurodiversiteetillä viitataan ihmiskunnan neurologiseen monimuotoisuuteen. Termillä viitataan ajatukseen siitä, että neurologinen erilaisuus pitäisi nähdä rikkautena ja hyväksyä osana ihmiskunnan luonnollista persoonallisuutta. Joensuun kaupungin kulttuuripalveluiden toiminta haluaa edistää yhdenvertaisuuden ja tasa-arvoisuuden tunnistamista, tunnustamista sekä toteutumista palveluiden saavutettavuudella.

Monipuolisesti ja laajalla sektorilla toimivissa Joensuun kaupungin kulttuuripalveluissa toimivat seuraavat yksiköt:

- Joensuun kaupunginorkesteri
- Taidemuseo Onni
- Pohjois-Karjalan museo Hilma
- Bunkkerimuseo
- Joensuun seutukirjasto

- Joensuun konservatorio
- Joensuun seudun kansalaisopisto
- Yleinen kulttuuryö
- Lastenkulttuuri

Kulttuuripalveluiden eri yksiköt ovat tarkastelleet toimintaansa ja listanneet jo tehtyjä toimenpiteitä sekä suunnitelmia neurodiversiteetin huomioimiseksi kulttuuripalveluissa. Aloitteen valmistelun yhteydessä kuultiin Aksoni ry:n sekä Honkalampi-säätiö Perpe-keskuksen asiantuntijoita 5.10.2022. Yhteisen keskustelun kautta havaittiin, että tarve on laajemmille toimenpiteille sekä yhteiselle suunnittelulle. Asioita edelleen kehittävänä ja parantavana toimenpiteenä jatkamme syventävää yhteistyötä alueellisten asiantuntijatahojen Pohjois-Karjalan Aksoni ry:n sekä Honkalampi-säätiö Perpe-keskuksen kanssa. Valmistelun tässä vaiheessa on huomattu selkeitä kehittämistoimia asiaan perehtymisellä sekä tietoa etsien eri kanavista. Alla on listattu kehittämistoimia ja jatkotoimenpiteitä. Valmis toimintasuunnitelma julkaistaan kaupungin verkkosivuilla.

Kehittämistoimia:

Museoiden näyttelyiden suunnittelussa otetaan entistä paremmin huomioon opasteet ja tilaratkaisut (rauhalliset tilat). Kirjastotilojen opasteita uudistetaan kirjastojen tilojen peruskorjausten yhteydessä. Kirjaston tapahtumissa pyritään jatkossa aiempaa huolellisemmin huomioimaan monipuolisesti eri käyttäjäryhmät. Kehittääkseen toimintaansa neurodiversiteetin kirjolla olevien huomioimiseksi kulttuuripalvelut aloittaa vuoropuhelun neurodiversiteetin alueellisten asiantuntijoiden kanssa. Asiantuntijoita pyydetään kommentoimaan jo tehtyjä toimenpiteitä sekä suunnitelmia neurodiversiteetin huomioimiseksi. Keskusteluyhteydellä pyritään neuroystävällisempään suuntaan palveluita ja tapahtumia tuottaessa.

Suunniteltuja jatkotoimenpiteitä:

- perehdytetään henkilöstöä autismiystävällisyyden edistämiseksi (osaamisen edistäminen)
- kehitetään toimintaa ja seurantaa yhdessä neurodiversiteetin alueellisten asiantuntijoiden ja asiakkaiden kanssa
- kulttuuripalvelujen viestintää kehitetään ottamalla huomioon palveluiden eri käyttäjät sekä erityisryhmät
- kirjastojen opasteet uusitaan kirjastojen peruskorjausten yhteydessä
- tapahtumailmoituksia selkeytetään
- selkeytetään kulttuuriavustusten hakuprosessia
- Otetaan huomioon selkeä ohjeistus kulttuuripalveluja tuottaessa. Laaditaan kirjallinen etukäteisohjeistus tapahtumille, jotta kävijä tietää mihin on tulossa ja pystyy näin paremmin suunnittelemaan käyntiään. Ohjeistuksessa käsitellään muun muassa seuraavaa:
  - Millainen tapahtuma on?
  - Onko kovia ääniä?
  - Kauanko tapahtuma kestää?
  - Selkeät ohjeet myös saavuttaessa tapahtumaan.
  - Teosluettelon saatavuus etukäteen, näyttelyn/tapahtuman arvioitu aika
  - ja esityksen laajuus etukäteen.

Valmistelija: kulttuurijohtaja ja kulttuurisihteeri

Hyvinvointijohtajan päätösehdotus:

Kulttuuri- ja liikuntalautakunta päättää

antaa yllä olevan lausuntonaan kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle valtuutettu Maija Kuivalaisen ym. valtuustoaloitteeseen ja todeta aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että kaupunginvaltuusto päättää

merkitä edellä olevan vastauksena valtuutettu Maija Kuivalaisen ynnä muiden valtuustoaloitteeseen ja todeta aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Ehdotus:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että kaupunginvaltuusto päättää

merkitä edellä olevan vastauksena valtuutettu Maija Kuivalaisen ynnä muiden valtuustoaloitteeseen ja todeta aloitteen loppuun käsitellyksi.

Keskustelu:

Asiassa käytiin keskustelu, jossa kaksi valtuutettua käytti puheenvuoron.

Keskustelussa ei tehty päätösehdotuksesta poikkeavia esityksiä.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Valtuustoaloite neurodiversiteetin huomioimiseksi kaupungin kulttuuripalveluissa

Joensuun kaupungin kulttuuriohjelma painottaa vahvasti yhdenvertaisuutta sekä kulttuurin ja taiteen saavutettavuutta ja niiden tuottamaa hyvinvointia. Kulttuurin yhdenvertaisuuden, saavutettavuuden ja esteettömyyden edistämiseksi on välttämätöntä huomioida myös autismin kirjo, ADHD sekä muu neuroepätyypillisyydet.

Neurokirjolla olevat henkilöt voivat kohdata lukuisia esteitä kulttuuripalveluissa. Puutteelliset ja epäselvät ohjeistukset ja opasteet, vaikeasti ymmärrettävä kielenkäyttö, aistikuormituksen voimakkuus ja tilat sekä olosuhteet, jotka eivät tue aistikuormituksen hallitsemista, henkilöstön ja palvelun muiden käyttäjien vahingolliset asenteet ovat joitain esimerkkejä niistä asioista, jotka voivat estää neurokirjolla olevia henkilöitä osallistumasta kulttuuripalveluihin.

Neurokirjolla olevien yhdenvertaisuutta kulttuuripalveluissa on tarpeen tavoitella ainakin kolmella tavalla: huolehtimalla kulttuurin kokijoille suunnattujen palveluiden saavutettavuudesta, huolehtimalla kulttuurin tekijöille suunnattujen palveluiden saavutettavuudesta ja edistämällä neurokirjolla olevien representaatiota eli näkyvyyttä ja edustusta kulttuurin saralla.

Soveltuvat toimenpiteet riippuvat palvelusta. Kulttuurin kokijoille suunnatuissa palveluissa yhdenvertaisuutta tukevia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi kuvalliset, yksityiskohtaiset ohjeet paikalle saapumisesta ja siellä toimimisesta, selkeät ja yksiselitteiset opasteet, selkeään ja selkokieliseen viestintään ja sisältöön panostaminen, hiljaisten tilojen tai ajankohtien järjestäminen palveluiden yhteyteen, valaistus- ja äänisuunnittelun keinot, digitaalisten palveluiden vahvistaminen ja henkilöstön kouluttaminen neuropsykiatrisesta moninaisuudesta.

Kulttuurin tekijöille suunnatuissa palveluissa toimenpiteet voivat olla esimerkiksi kulttuuriavustusten hakuprosessin selkeyden edistämistä ja kulttuuritilojen kehitystyössä sellaista ratkaisujen valitsemista, jotka tukevat myös neurokirjolla olevien toimimista tiloissa.

Lisäksi on tärkeää, että palveluita suunnitellaan yhdessä kunkin palvelun kohderyhmään kuuluvien neurokirjolla olevien kaupunkilaisten kanssa, sillä kohderyhmällä itsellään on paras tieto palveluiden käyttöön liittyvistä esteistä ja toimivista ratkaisutavoista. Toimenpiteitä ei myöskään pidä rajata esimerkiksi vain lastenkulttuuriin, vaan toimenpiteiden on tarpeen kattaa kaikki kohderyhmät. Neurodiversiteetin huomioiminen kulttuuripalveluissa on painava yhdenvertaisuusteko, joka mahdollistaa kulttuurin pariin pääsyn yhä useammalle – ja useimmat toimenpiteet edistävät kulttuurin saavutettavuutta koko väestölle. Nämä tavoitteet vastaavat myös Joensuun kulttuurivuoden 2023 ja *Kulttuurista hyvinvointia Pohjois-Karjalaan* -hankkeen tavoitteita. Ryhdytään siis yhdessä sanoista tekoihin!

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Joensuun kaupunki laatii kattavan toimenpidesuunnitelman neurodiversiteetin huomioimiseksi ja neurokirjolla olevien yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi kulttuuripalveluissa.

Joensuussa 13.6.2022

Maija Kuivalainen

Alia Dannenberg

Petteri Takvanainen

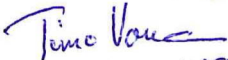
ANTTI SAARELAINEN

Tehti Saundén

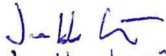
Helmi Vahonen Helmi Vanhanen

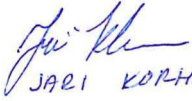
MIKA PIIRONEN

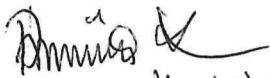
TIMO VORNANEN

Jaakko Leppänen

JARI KORHONEN

Anniina Kontiokorpi

Wilma Poutanen

Wilma Poutanen

Sari-Sisko Elovainio

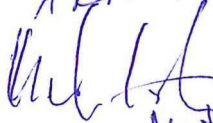
SARI-SINKO ELORANTA

ARTO PIIPURI

Arto Piipuri

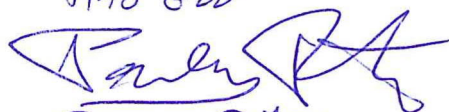
ARTO PIIPURI

Matti Kestonen

PEKKA RÄTTY

ANNI JÄRVINEN

ANNI JÄRVINEN